

กองทัพเรือในคริสต์ทศวรรษ ๒๐๓๐

โดย พลเรือเอก วีรพล วรานนท์

กองทัพเรือไทยในคริสต์ทศวรรษ ๒๐๓๐

พลเรือเอก วีรพล วรรณนท์

คริสต์ทศวรรษ ๒๐๒๐ จะสิ้นสุดลงในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ค.ศ.๒๐๒๙

กองทัพเรือไทยควรมีหน้าตาอย่างไร

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ให้ทหารเรือในปัจจุบันได้เงยหน้าจากงานประจำ หันมามองภาพปัจจุบัน แล้วคิดทบทวนอดีต เพื่อมองไปสู่อนาคตที่ไม่ไกลนัก

สงครามยุคหลังสงครามเย็น

ความหมายของสงคราม : การกำหนดความหมายของสงครามมีความหลากหลาย เช่น Clausewitz นิยามสงครามว่าเป็นเครื่องมือของนโยบายต่างประเทศ ในพจนานุกรม Merriam-Webster สงคราม คือ การขัดแย้งด้วยอาวุธอย่างเปิดเผยระหว่างรัฐหรือชาติ พจนานุกรม Lexico สงครามคือการขัดแย้งด้วยอาวุธระหว่างรัฐหรือกลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศ หรือตามโครงการรวบรวมสถิติของ Uppsala Conflict Data Program กำหนดให้เหตุการณ์ความขัดแย้งที่มีผู้เสียชีวิตมากกว่า ๑,๐๐๐ ต่อปีถือเป็นสงคราม ซึ่งนิยามของแต่ละแห่งข้อมูลอาจมีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่ทั้งหมดจะต้องมีความขัดแย้งเข้ามาเกี่ยวข้องและมีขอบเขตหรือผลกระทบในวงกว้าง

สงครามเย็นคือลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ช่วง ค.ศ.๑๙๔๕ -๑๙๙๑) ที่กลุ่มประเทศโลกเสรีและกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ต่างพยายามต่อสู้โดยวิธีการต่าง ๆ ยกเว้นการทำสงครามกันโดยเปิดเผย เพื่อขัดขวางการขยายอำนาจของฝ่ายตรงข้าม

หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลงในปี ค.ศ.๑๙๙๑ ทั่วโลกต่างคิดว่าโลกคงจะเข้าสู่ยุคสันติสุข สงครามคงเป็นเรื่องล้าสมัยไปแล้ว แต่กลับตรงกันข้าม Professor Mark Harrison แห่งมหาวิทยาลัย Warwick และ Professor Nikolaus Wolf แห่ง Humboldt University ได้วิเคราะห์ว่า ระหว่างปี ๑๘๗๐ - ๑๙๑๓ มีข้อพิพาทระหว่างรัฐ เกิดขึ้น ๖ ครั้งต่อปี ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ ถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีข้อพิพาทระหว่างรัฐ เกิดขึ้น ๑๗ ครั้งต่อปี ระหว่างสงครามเย็น ๓๑ ครั้งต่อปี และใน ค.ศ.๑๙๙๐s จนถึงก่อนเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมที่ตึก World Trade Center หรือเหตุการณ์ 9/11 มีข้อพิพาทระหว่างรัฐ เกิดขึ้น ๓๖ ครั้งต่อปี

ปัจจุบันความขัดแย้งระหว่างรัฐยังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และหลายแห่งยังไม่สงบ นับรวมทั้งหมด ๕๙ แห่งทั่วโลก มีผู้เสียชีวิตกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คน Professor Mark Harrison กล่าวว่า สงครามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในศตวรรษนี้เนื่องจากมีเขตแดนมากขึ้น (ประเทศมากขึ้น) และค่าใช้จ่ายในการทำสงครามถูกลง และแม้ว่าโลกในปัจจุบันจะขับเคลื่อนด้วยผลผลิตที่สูงขึ้น ประชาธิปไตย และโอกาสทางการค้า ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยลดความต้องการทำสงครามระหว่างกัน แต่ด้วยศักยภาพทางอุตสาหกรรมที่สูงขึ้นก็ทำให้การทำสงครามมีราคาถูกลง ดังนั้น การที่มีสงครามเพิ่มขึ้นไม่ใช่เพราะเราต้องการ แต่เป็นเพราะความมั่นใจว่าเราสามารถและมีศักยภาพที่จะทำได้ และสุดท้ายระบบระหว่างประเทศในปัจจุบันก็เป็นระบบที่ไม่มีประเทศใดสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงหรือจำกัดเงื่อนไขความขัดแย้งได้

ฉะนั้นการมองโลกสวยว่าคงไม่มีสงครามอีกต่อไป คงผิดมหันต์

เครื่องมือของสงครามคือกำลังรบ ซึ่งประกอบด้วย กำลังพล และอาวุธ อาวุธสมัยใหม่มีเทคโนโลยีสูงมาก อาวุธหลักสมัยสงครามโลกแทบจะไม่มีประโยชน์ในการรบทางทะเล ยานรบทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเรือผิวน้ำ เรือดำน้ำ และเครื่องบิน จะถูกตรวจจับและติดตามตั้งแต่ออกจากท่าหรือสนามบิน และจะถูกทำลายด้วย อาวุธนำวิถีระยะไกล แต่ฉากการรบแบบนี้ชาติที่ทำได้คือชาติมหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ รัสเซีย จีน และชาติใน NATO บางชาติ ซึ่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อาวุธก็ทำให้ช่องว่างของศักยภาพในการรบทางเรือระหว่างประเทศมหาอำนาจกับ ชาติเล็กยิ่งห่างกันมากยิ่งขึ้น

ข้อขัดแย้งและสงครามทางเรือ

ข้อขัดแย้งทางทะเลจนถึงมีการใช้กำลังทางเรือเกิดขึ้นน้อยกว่าการใช้กำลังทางบก กองทัพเรือจะปฏิบัติการในการสนับสนุนกำลังทางบก หรือใช้เป็นเครื่องมือทางการทูตเชิงบีบบังคับ (coercive diplomacy) ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ มีสงครามทางเรือเกิดขึ้นครั้งเดียว คือ สงคราม Falklands ระหว่างอังกฤษกับอาร์เจนตินา อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ ๒๐ (ปี ๑๙๔๗ - ๑๙๙๙) มีการปะทะกันด้วยกำลังเรือรบ มากกว่า ๖๖ ครั้ง และปี ๒๐๐๑ ถึงปัจจุบัน มีการปะทะกันด้วยกำลังเรือรบ มากกว่า ๒๓ ครั้ง (มีการรวบรวมข้อมูลการต่อสู้ทางเรือใน List of naval battles Wikipedia, the free encyclopedia ซึ่งอาจพอใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงคร่าว ๆ ได้) และทั้งหมดเป็นการใช้กำลังเรือผิวน้ำ

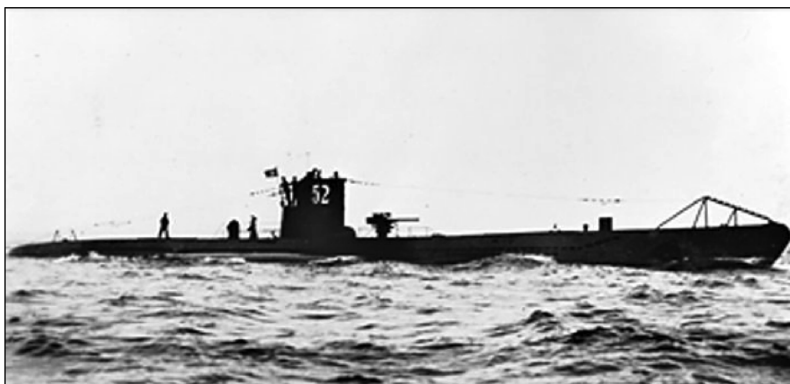
สงครามทางเรือวิวัฒนาการมาตามลำดับ จากสงครามโลกครั้งที่ ๑ ที่มีเรือประจัญบานเป็นเรือหลัก สงครามโลกครั้งที่ ๒ มีเรือบรรทุกเครื่องบินเป็นเจ้าทะเล กองทัพเรือที่ยึดติดกับเรือประจัญบานและมีขีดจำกัดในการผลิตนักบินทดแทนเช่นญี่ปุ่นจึงสูญเสียและพ่ายแพ้

ภาพที่ ๑ Imperial Japan's Last Floating battleship

ส่วนเรือดำน้ำมีบทบาทเพียงเล็กน้อยช่วงต้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ เหยื่อของเรือดำน้ำเกือบทั้งหมดเป็นเรือลำเลียงและเรือสินค้าที่ไม่มีอาวุธ เมื่อเผชิญกับเรือปราบฯ เรือดำน้ำกลับเป็นเหยื่อเสียเอง ความสูญเสียของเรือดำน้ำจึงสูงกว่ากำลังรบอื่น ๆ และเรือดำน้ำต้องมีจำนวนมากจึงจะปฏิบัติงานได้ผล การที่เยอรมนีซึ่งเน้นการใช้เรือดำน้ำ ล้มเหลวในการสกัดกั้น การลำเลียงไปสู่เกาะอังกฤษทำให้เอาชนะอังกฤษไม่ได้ และทำให้การลำเลียงทหารและยุทโธปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการยกพลขึ้นบกของพันธมิตร (D-Day) เป็นไปโดยสะดวก ความพ่ายแพ้ของเรือดำน้ำเยอรมนีทำให้พันธมิตรพิชิตเยอรมนีได้เร็วขึ้น

กำลังหลักทางเรือในสงครามโลกครั้งที่ ๒ คือ เรือผิวน้ำ ส่วนเรือดำน้ำของฝ่ายอักษะทั้ง เยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่นโดนทำลายเกือบหมด ทั้งกองเรือ เยอรมนีสูญเสียเรือดำน้ำ ๑,๐๖๐ ลำ กำลังพลเรือดำน้ำทั้งหมด ๔๐,๐๙๐ คน ตาย ๒๘,๐๐๐ คน ถูกจับเป็นเชลย ๕,๐๐๐ คน บทสรุปของเรือดำน้ำโจมตีจึงจบอยู่แค่สงครามโลกครั้งที่ ๒

ภาพที่ ๒ U-99 the most successful German U-boats in the war

การมองศักยภาพของเรือดำน้ำโจมตีว่าเป็นอาวุธที่ทรงอำนาจภาพจึงไม่เป็นจริง ปัจจุบันเรือดำน้ำที่ยังมีบทบาทสำคัญ คือ เรือดำน้ำนิวเคลียร์ที่ใช้เป็นฐานยิงขีปนาวุธ (Ballistic Missile Submarine) ซึ่งมีใช้เฉพาะชาติมหาอำนาจ

สงครามทางเรือของไทยในอดีต

ไทยไม่เคยทำสงครามทางเรือเต็มรูปแบบ มีเพียงการรบที่เรียกว่า ยุทธนาวีเกาะช้าง เป็นเหตุการณ์รบทางเรือที่เกิดขึ้นในกรณีพิพาทอินโดจีน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ไทยเรียกร้องให้ปรับปรุงเส้นแบ่งเขตแดน ไทย-อินโดจีนฝรั่งเศส เสียใหม่ โดยใช้แนวร่องน้ำลึกเป็นเกณฑ์ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และหลักความยุติธรรม และให้ฝรั่งเศสคืนดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่ฝรั่งเศสยึดไปจากเหตุการณ์ ร.ศ.๑๑๒ ให้ไทย ยุทธภูมิในการรบครั้งนี้เกิดขึ้นที่บริเวณด้านใต้ของเกาะช้าง จังหวัดตราด เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ.๒๔๘๔ และถือเป็นการรบทางทะเลครั้งเดียวในประวัติศาสตร์กองทัพเรือไทยกับฝรั่งเศสในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง และแม้จะไม่ปรากฏผล แพ้ - ชนะเด็ดขาด เพราะไทยสามารถป้องกันเขตแดนไว้ได้ แต่ก็ต้องเสียเรือหลักไปหลายลำ

เหตุการณ์ที่ ๑ วิกฤตการณ์ ร.ศ.๑๑๒ กรณีพิพาทไทยกับฝรั่งเศส

ไทยเคยเผชิญกับกองเรือของชาติมหาอำนาจในอดีต ในวิกฤตการณ์ ร.ศ.๑๑๒ โดยเหตุการณ์เริ่มจากปัญหาเขตแดนไทย - ลาว (ฝรั่งเศส) ใน พ.ศ.๒๔๑๘ มีการปะทะกันหลายครั้ง เหตุการณ์เปิดโอกาสให้ฝรั่งเศส ใช้เป็นข้ออ้างในการเข้าแทรกแซงและรุกรานหัวเมืองลาว จนไทยต้องเสีย ดินแดนแคว้นสิบสองจุไทย และเป็นชนวนนำไปสู่การเกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ.๑๑๒ โดยฝรั่งเศสได้ใช้นโยบายเรือปืนบีบบังคับฝ่ายไทยให้ยอมแพ้และ จ่ายค่าปรับ

๑๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๓๖ เรือแองกอสตองต์ และเรือปืน โกเมต พร้อมด้วย เรือนำร่องฌอง-บัพติสต์ เซย์ (Jean-Baptiste Say) จึงได้ฝ่าสันดอนแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าไปตามคำสั่งเดิมของพลเรือตรี อูมาน (Contre-Admiral Humann) ผู้บัญชาการกองเรือฝรั่งเศสภาคตะวันออกไกล ฝ่ายไทยเตรียมการป้องกัน โดยกำหนดให้ป้อมพระจุลจอมเกล้า เป็นที่ตั้งรับที่สำคัญ เรือทั้งหมดที่มีอยู่ได้แก่ เรือมกุฎราชกุมาร เรือมูรธา- วลีตสวัสต์ เรือทูลกระหม่อม เรือธนบุรินทร์บุตรี และเรือหาญหักศัตรู มีการจมเรือเพื่อขัดขวางการเดินทางเรือและวางทุ่นระเบิด

การรบที่ปากน้ำเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๓๖ โดยเกิดการต่อสู้บริเวณป้อมพระจุลจอมเกล้าและป้อมผีเสื้อสมุทร ต่างฝ่าย ต่างได้รับความเสียหาย แต่ฝรั่งเศสสามารถฝ่ากระสุนเข้ามาจอดที่หน้า สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสได้

เรือรบฝรั่งเศสได้ชัยชนะรุกรานเข้าปากแม่น้ำเจ้าพระยาเทียบท่า อยู่หน้าสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสในพระนครและได้หันปืนใหญ่เรือเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง และฝรั่งเศสได้ยื่นคำขาดแก่รัฐบาลไทยให้ชดใช้ ค่าเสียหาย เป็นเงิน ๓ ล้านฟรังก์ โดยให้ชำระทันทีภายใน ๔๘ ชั่วโมง

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากกรณีพิพาท

หลังจากที่ทั้งสองฝ่ายเจรจาทกลงกันได้แล้ว ได้มีการทำสัญญาสงบ

ศักระหว่างรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๓๖ ซึ่งสาระสำคัญเป็นข้อกำหนดที่ฝรั่งเศสตั้งขึ้นเอง เช่น ให้สยามยอมสละข้ออ้างทั้งปวงว่า มีกรรมสิทธิ์อยู่เหนือดินแดนทั่วไปทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และบรรดาเกาะทั้งหลายในแม่น้ำนั้น ห้ามมิให้เรือติดอาวุธไว้ใช้ หรือเดินไปมาในน่านน้ำของทะเลสาบและของแม่น้ำโขง และลำน้ำที่แยกจากแม่น้ำโขง ไม่สร้างค่ายหรือที่ตั้งกองทหารไว้ในเมืองพระตะบอง และเมืองนครเสียมราฐ และบนฝั่งขวาแม่น้ำโขงในรัศมี ๒๕ กิโลเมตร โดยให้บุคคลสัญชาติฝรั่งเศสก็ดี บุคคลในบังคับหรือในปกครองฝรั่งเศสก็ดี จะไปมาหรือค้าขายได้โดยเสรี ขออารักขาเมืองจันทบุรี ให้ลงโทษบุคคลที่เป็นต้นเหตุแห่งการสูญเสียชีวิตของทหารฝรั่งเศส ในคำม่วนโดยมีคนของฝรั่งเศสเข้าร่วมพิจารณาตัดสินด้วย และที่สำคัญในกรณีเกิดความยุ่งยากในการตีความหมายของสัญญานี้ให้ใช้ฉบับภาษาฝรั่งเศสเท่านั้น

ผลของสัญญาสงบศึก นอกจากสยามต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ฝรั่งเศสเป็นเงินจำนวน ๓ ล้านฟรังก์แล้ว ยังถูกผูกพันให้ต้องเสียอธิปไตยบริเวณแม่น้ำโขง เป็นพื้นที่ประมาณ ๑๔๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร และฝรั่งเศสได้ยึดเมืองจันทบุรีไว้ในอารักขานานกว่าสิบปี (ระหว่างปี ๒๔๓๖ - ๒๔๔๓) จนกว่าสยามจะชดใช้ค่าเสียหายจนครบ

ด้วยเหตุดังกล่าว เงินถูกแดงจึงถูกนำมาใช้สมทบเป็นค่าปรับตามที่ฝรั่งเศสเรียกร้อง โดยนำไปสมทบกับเงินในท้องพระคลังหลวงที่มีอยู่เพื่อนำไปเป็นค่าปรับสงครามแก่ฝรั่งเศส ซึ่งยังไม่เพียงพอกับเงิน ๓ ล้านฟรังก์ ทำให้เจ้านายชั้นพระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนข้าราชการจึงช่วยกันถวายเงิน ทอง เครื่องประดับและของมีค่า ไปแลกเป็นเงินเหรียญรวบรวมใส่ถุงขนออกจากพระบรมมหาราชวัง กล่าวกันว่าเงินค่าปรับที่จ่ายให้ฝรั่งเศสนั้นเป็นเหรียญทองเม็กซิโกรวมทั้งหมด ๘๐๑,๒๘๒ เหรียญ ซึ่ง ๑ เหรียญเท่ากับ ๓.๒ ฟรังก์ น้ำหนักของเงินเหรียญทั้งหมดรวมกันกว่า ๒๓ ตัน

๗

TALK 'TRUE' HISTORY

วิกฤตการณ์ ร.ศ.112
'เมื่อในหลวงทรง
สละทรัพย์และดินแดน
เพื่อรักษาชีวิตประชาชน
ของพระองค์'

ภาพที่ ๓ ภาพจาก: หอสมุดรัฐสภา: เงินแดงกับอิสรภาพของชาติ
 จากวิกฤตการณ์ ร.ศ.๑๑๒

บทเรียนจากเหตุการณ์นี้คือการรบทางเรือกับชาติที่มีศักยภาพเหนือกว่ามาก นอกจากนี้อาจเอาชนะได้ ยังเกิดผลร้ายแรงตามมา แม้ในสมัยนั้นไทยได้พยายามหลีกเลี่ยง และใช้วิธีการทางการทูตโดยขอให้อังกฤษและสหรัฐฯ ช่วยเจรจา แต่ก็ไม่สำเร็จ อย่างไรก็ตาม วิธีการทางการทูตที่ไทยใช้ในเหตุการณ์นี้ก็มีผลให้ไทยไม่ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส

เหตุการณ์ที่ ๒ เรือหลวงสมุย เรือรบไทยลำแรกที่ถูกเรือดำน้ำโจมตีในอ่าวไทย

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ หลังจากไทยร่วมรบกับญี่ปุ่น ระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๔ - ๒๔๘๘ กองทัพเรือได้ทำหน้าที่รักษาเส้นทางลำเลียงในน่านน้ำไทย โดยทำการกวาดทุ่นระเบิดและลำเลียงน้ำมันเชื้อเพลิงจากสิงคโปร์เข้าสู่ประเทศไทย เพื่อบรรเทาความขาดแคลนภายในประเทศ กองทัพเรือได้จัดให้เรือหลวงสมุย ปฏิบัติภารกิจในการลำเลียงนี้ และสำเร็จด้วยดีมาโดยตลอด สามารถหลบหลีกการโจมตีจากข้าศึกได้ถึง ๑๗ ครั้ง จนกระทั่งครั้งที่ ๑๘ ซึ่งเป็นเที่ยวสุดท้าย ขณะที่เรือหลวงสมุย ลำเลียงน้ำมันเชื้อเพลิงกลับในวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๔๘๘ เวลา ๐๒.๔๕ น. บริเวณ

ด้านตะวันออกของเกาะคาปัส (Pulau Kapas ห่างจากชายฝั่งของเมือง
มารัง มาเลเซีย ประมาณ ๖ กิโลเมตร) เรือหลวงสมุย ได้ถูกตอร์ปิโดถึง
๒ ลูกซ้อน จากเรือดำน้ำข้าศึก (คาดว่าเรือดำน้ำสหรัฐฯ) เกิดระเบิดไฟ
ไหม้ และจมสู่ก้นทะเล มีผู้รอดชีวิต ๑๗ นาย เสียชีวิตไป ๓๑ นาย รวมทั้ง
นาวาตรีประวิทย์ รัตนอุบล ผบ.เรือ

เหตุการณ์นี้เป็นความสำเร็จของเรือดำน้ำในการโจมตีเรือลำเลียง
ที่มี ปืน ๗๖/๓๕ ๑ กระบอก ระเบิดน้ำลึก ๒ แท่น (ไม่มีโซนาร์) และแสดง
ถึงศักยภาพในการรบที่ต่างกันมาก ระหว่างกองเรือของไทยกับกองเรือ
พันธมิตร หลังจากนั้น กองทัพเรือก็ไม่ได้ส่งเรือลำเลียงออกไปปฏิบัติการอีกเลย

ปัญหาทางทะเลของไทยในปัจจุบัน

๑. ปัญหาเขตแดนทางทะเลของประเทศไทยกับกัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซีย

ในอ่าวไทย ประเทศไทยมีเขตแดนทางทะเลที่ประชิดและตรงกันข้าม
คือ กัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซีย จากการประกาศเขตไหล่ทวีปของเวียดนาม
เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๔ กัมพูชาเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๕ และของไทยเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๖ ทำให้
ทั้ง ๓ ประเทศมีพื้นที่ทับซ้อนกัน ในอ่าวไทย ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ตารางไมล์
ทะเล ในปี พ.ศ.๒๕๓๔ กัมพูชาและเวียดนามได้ทำความตกลงที่เรียกว่า
Working Arrangement Line คือ เส้นแบ่งที่กำหนดให้กัมพูชาอยู่ทางเหนือ
ของพื้นที่ทับซ้อน และเวียดนามอยู่ทางใต้ของพื้นที่ทับซ้อน ความตกลงนี้
ทำให้ไทยมีพื้นที่ทับซ้อนกับเวียดนาม ในส่วนใต้พื้นที่ประมาณ ๖,๐๐๐ ตาราง
กิโลเมตร และทับซ้อนกับกัมพูชาในส่วนเหนือพื้นที่ประมาณ ๒๖,๐๐๐ ตาราง
กิโลเมตร

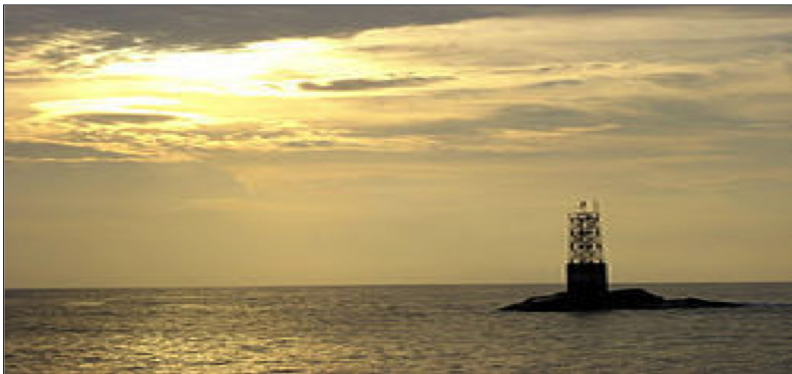
การเจรจากับเวียดนามเรื่องการกำหนดเขตแดนระหว่างเวียดนามกับไทย
ในอ่าวไทย โดยเริ่มต้นการเจรจาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๓๕ จนมีความ
ตกลงเป็นข้อยุติได้ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๐ หลังจากการเจรจา
เป็นทางการ ๙ ครั้ง ในเวลา ๖ ปี

การเจรจาปัญหาพื้นที่ทับซ้อน ๒๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตรกับกัมพูชา ตั้งแต่

ปี พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นครั้งแรก จากนั้นก็ชะงักงันไปหลายปีเนื่องจากปัญหาการเมืองภายในของกัมพูชา มาเริ่มต้นอีกครั้งในปี พ.ศ.๒๕๔๕ และติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันมีการเจรจาเป็นทางการมาแล้วประมาณ ๕ ครั้ง มีความก้าวหน้าไปตามสมควรแต่ยังไม่มีข้อยุติ

ส่วนด้านมาเลเซีย ได้ตกลงที่จะแสวงประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ดินใต้ทะเลในบริเวณไหล่ทวีปของประเทศทั้งสองในอ่าวไทย โดยจัดตั้งองค์การร่วมไทย - มาเลเซีย (Malaysia-Thailand Joint Authority, MTJA) ขึ้นในปี ๑๙๗๙ เพื่อแสวงสิทธิแทนรัฐบาลทั้งสองในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งปิโตรเลียมในบริเวณเหลื่อมทับกัน เป็นเวลา ๕๐ ปี นับแต่ MOU มีผลบังคับใช้ (๑๙๗๙ - ๒๐๒๙) ซึ่งจะครบกำหนดในปี พ.ศ.๒๕๗๒ โดยมีเงื่อนไขว่าหากทั้งสองประเทศ ไม่สามารถหาข้อยุติในเรื่องพื้นที่ทับซ้อนได้ภายในระยะเวลา ๕๐ ปี ให้ใช้ข้อตกลงที่มีอยู่ต่อไป โดยรัฐบาลทั้งสองประเทศต้องให้การรับรอง ซึ่งหลังจากที่ประเทศไทยยืนยันการมีผลบังคับใช้ของ MOU ปี ๑๙๗๙ แล้ว ทำให้องค์กรร่วมไทย - มาเลเซีย (MTJA) จะยังทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรใต้ทะเล โดยเฉพาะการผลิตก๊าซธรรมชาติต่อไปหลังปี พ.ศ. ๒๕๗๒ ซึ่งก่อนหน้านี้รัฐบาลมาเลเซียได้ให้คำรับรองมาแล้ว

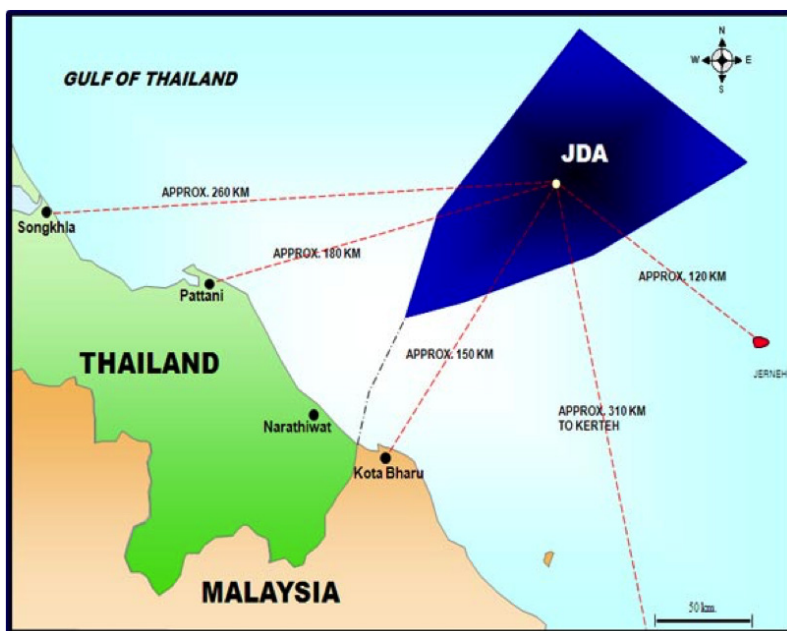
โดยสรุปปัญหาเรื่องเขตแดนทางทะเลมีแนวโน้มที่จะตกลงกันได้ด้วยการเจรจา โดยไม่มีความรุนแรง

ภาพที่ ๔ กระโจมไฟเกาะโลซิน

ภาพที่ ๕ ชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

ภาพที่ ๖ เขตพัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย

๒. ปัญหาข้อขัดแย้งในทะเลจีนใต้

ไทยไม่มีส่วนในข้อพิพาทในทะเลจีนใต้โดยตรง ทั้งไม่ได้อ้างสิทธิ์ใดๆ ในพื้นที่ทะเลจีนใต้ และประเทศไทยไม่ได้อยู่ริมฝั่งทะเลจีนใต้ จึงไม่มีส่วนร่วมโดยตรงต่อปัญหานี้ แต่ทะเลจีนใต้เป็นภูมิยุทธศาสตร์ที่สำคัญของไทย เพราะเกี่ยวข้องกับช่องทางเข้า-ออกอ่าวไทยซึ่งเป็นเสมือนประตูสู่โลกภายนอก เป็นแหล่งประมงและทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งทะเลจีนใต้เป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญในการขนส่งสินค้าเข้า - ออกประเทศ ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้จึงมีความสำคัญต่อไทยทั้งในด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ อีกทั้งประเทศที่พิพาทกันนั้นล้วนเป็นมิตรประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยทั้งสิ้น การแสดงบทบาทของไทยจึงต้องรอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่ง

ภาพที่ ๗ ทะเลจีนใต้

ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้มี ๓ ข้อหลัก คือ ข้อพิพาทเรื่องเกาะ (islands) ข้อพิพาทเรื่องการแบ่งเขตแดนทางทะเล (Maritime Delimitation) และข้อพิพาทเรื่องเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation) โดยข้อพิพาทเรื่องเกาะ และข้อพิพาทเรื่องการแบ่งเขตแดนทางทะเล เป็นปัญหาเฉพาะของรัฐบาลที่อ้างสิทธิ์ ส่วนข้อพิพาทเรื่องเสรีภาพในการเดินเรือเกี่ยวข้องกับทุกประเทศที่ต้องใช้ทะเลจีนใต้ รวมทั้งไทย อย่างไรก็ตาม ถ้าปัญหาในข้อพิพาททุกข้อทวีความรุนแรงขึ้น ทุกประเทศรวมทั้งไทยก็จะได้รับผลกระทบ ทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ

ผลประโยชน์ของไทยในปัญหาทะเลจีนใต้จึงมีประการเดียว คือ เสรีภาพในการเดินเรือ ซึ่งในระยะเวลาอันใกล้คงไม่มีผลมากนักสำหรับเรือสินค้าที่ยังคงเดินเรือได้โดยเสรี แต่ถ้าจีนมีศักยภาพทางทะเลมากขึ้นอาจกำหนดกฎเกณฑ์ในการผ่านทะเลจีนใต้มากขึ้น แต่ชาติที่จะต้องกังวลในเรื่องเสรีภาพในการเดินเรือมากกว่าไทยก็คือชาติรอบทะเลจีนใต้ และชาติที่ต้องใช้ช่องทางทะเลจีนใต้ เช่น สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และชาติต่าง ๆ ที่มีเรือสินค้าในทะเลจีนใต้

สหรัฐฯ เป็นชาติที่ปะทะกับจีนในปัญหาเรื่องเสรีภาพในการเดินเรือมาโดยตลอด และคงจะไม่ยินยอมให้เสียสิทธิ์ข้อนี้ โดยสหรัฐฯ อาจจะทำให้อินจีนในเรื่องการยึดครองเกาะและเขตแดนทางทะเลบางส่วน เพียงแต่จีนจะต้องไม่ใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนต้องไม่โจมตีเรือรบ และเครื่องบินของฟิลิปปินส์ เพราะสหรัฐฯ และฟิลิปปินส์มีสนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ คงจะไม่ใช้กำลังทหารกับจีนโดยตรง เพราะทะเลจีนใต้เป็นเพียงหนึ่งในผลประโยชน์สำคัญเท่านั้น (major interest) ซึ่งจะใช้การเจรจาต่อรอง และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า

ทางทหาร (แต่การเจรจาจะมีกำลังทหารหนุนหลัง)

บทบาทของไทยในมุมมองของนักวิเคราะห์ต่างชาติ มองว่าไทยเป็นกลางในข้อพิพาททะเลจีนใต้ และรับฟังทุกฝ่ายโดยไม่ผลักดันให้เกิดฉันทามติ แต่ไม่ว่าต่างชาติจะมองอย่างไร สิ่งที่ไทยจะต้องคิด คือผลประโยชน์ของชาติคืออะไรในข้อพิพาทนี้ เมื่อไทยมีผลประโยชน์เพียงประการเดียว คือ เสรีภาพในการเดินเรือ เราก็ควรแสดงออกในการสนับสนุนให้ทุกชาติปฏิบัติตามกฎหมายทะเล และตามการวินิจฉัยของศาลอนุญาโตตุลาการ เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างสันติวิธี แต่ปัญหาเสรีภาพในการเดินเรือเป็นปัญหาของทุกชาติที่เกี่ยวข้องและเป็นปัญหามากกว่าไทย การแสดงออกของไทยต่อปัญหานี้จึงควรทำอย่างนุ่มนวล ไม่ก่อให้เกิดการบาดหมางหรือไม่พอใจต่อมิตรประเทศทุกฝ่าย นอกจากนั้นการที่ไทยเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS) ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหลักการของ UNCLOS จึงควรย้อนกลับตรวจสอบข้อพิพาทของเราเองกับเพื่อนบ้านในเรื่องอาณาเขตทางทะเลด้วย

“โดยสรุป ปัญหาทางทะเลของไทยในปัจจุบันยังไม่มีประเด็นที่หนักมากจนถึงกับต้องใช้กำลังรบทางเรือแก้ปัญหา”

เรือหลวงธนบุรี

ภาพที่ ๘ เรือหลวงธนบุรี

การเตรียมกำลังรบ

ปัจจุบันภารกิจที่กองทัพเรือทำที่ผ่านมาคือการรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเล การสนับสนุนกำลังทางบก การรักษาความสงบในทะเล การช่วยเหลือผู้ประสบภัย กิจกรรมเหล่านี้แม้จะไม่ใช่การปะทะกับฝ่ายตรงข้ามโดยตรง แต่การมีกำลังและการแสดงกำลังเป็นครั้งคราวก็สามารถระงับเหตุได้

การแสดงกำลังของกองทัพเรือทั้งในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน เป็นการปกป้องเส้นทางคมนาคม ป้องกันโจรสลัด ป้องกันเขตแดน ป้องปรามการก่อการร้ายที่จะส่งกำลังผ่านทางทะเล

แม้ปัญหาทางทะเลไม่มีประเด็นขัดแย้งสำคัญที่ต้องใช้กำลังทางเรือแก้ไข แต่ปัญหาขัดแย้งทางบกกับประเทศเพื่อนบ้านที่ภายในประเทศยังไม่สงบ หรือประเทศที่มีความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับไทย อาจประทุและลุกลามมาเป็นการปะทะกันด้วยกำลังทางเรือได้ กองทัพเรือจึงควรเตรียมกำลังทางเรืออย่างรอบคอบ ไม่มากไป และไม่น้อยไป

หลักการเตรียมกำลังรบต้องพิจารณาหลายแง่มุม เช่น พิจารณาจากตัวเองว่ามีงบประมาณสนับสนุนแค่ไหน ความอยากได้ที่เกินงบประมาณ มีแต่ข้อเสีย ต้องพิจารณาจากสภาพแวดล้อม และเพื่อนบ้าน ว่ามีความเป็นมิตร หรือศัตรู มีความเข้มแข็งแค่ไหน ถ้าจำเป็นต้องเป็นศัตรู เราจะสู้กับเขาอย่างไร การเสริมสร้างกำลังรบให้ทัดเทียมกันไม่ได้หมายความว่าเมื่อศัตรูมีเรือดำน้ำเราจะต้องมีเรือดำน้ำด้วย ต้องพิจารณาพื้นที่ปฏิบัติการว่าเราจะปฏิบัติการที่ไหน อย่างไร อย่าคิดใหญ่เกินตัว เกินขีดความสามารถ

ไทยเราคงต้องยอมรับว่าเราเป็นชาติเล็ก ยังไม่เจริญมาก ยังมีศักยภาพต่ำกว่าชาติมหาอำนาจ เช่น จีน รัสเซีย สหรัฐฯ อังกฤษ ฝรั่งเศส อย่าไปคิดทำสงครามกับชาติที่ใหญ่กว่า หรือแม้แต่จะคิดว่ามีอาวุธเพื่อป้องปรามชาติเหล่านั้น ยังสะสมอาวุธที่มีเทคโนโลยีสูงก็ยิ่งเพิ่มความร้ายวุ่นให้ชาติเหล่านี้ที่ผลิตอาวุธขาย

ต้องกลับมาคิดให้แคบลง จะสู้กับใคร สู้อย่างไร สู้ได้นานแค่ไหน การสู้กับชาติที่มีศักยภาพใกล้เคียงกัน ชาติที่ยืนระยะได้นานกว่าจะเป็นผู้ชนะ ฉะนั้น ต้องคิดว่าเราจะยืนระยะได้อย่างไรโดยมีทั้งกำลังพลที่พร้อมรบ มีอาวุธทดแทนได้ต่อเนื่อง ต้องเลิกคิดว่า “ถ้าไม่อนุมัติงบประมาณให้ผมซื้อ คุณต้องรับผิดชอบ” เพราะกองทัพเรือเองเป็นผู้รับผิดชอบความมั่นคงของชาติทางทะเล และต้องทำให้ได้ภายใต้งบประมาณที่ได้รับ

กำลังทางเรือของไทยในคริสต์ทศวรรษ ๒๐๓๐

ท่ามกลางความตึงเครียดทั้งการเมืองและสงครามเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รวมทั้งปัญหาการเมืองของไทยเอง ทางรอดของไทยคือการวางตัวเป็นกลาง และหลีกเลี่ยงการรบที่ไม่สามารถเอาชนะได้ ดังนั้น สิ่งที่กองทัพเรือต้องคิดในการเตรียมกำลังทางเรือให้เหมาะสม คือ

๑. ไทยควรมีกองเรือรบใหญ่แค่ไหน ถ้ากองเรือใหญ่มาก ใช้เงินซื้อเยอะ ค่าบำรุงรักษาสูง ค่าปฏิบัติการมาก ก็กระทบเศรษฐกิจของชาติ ถ้ามีเรือมากแต่ไม่มีเงินซ่อม ไม่มีเงินซื้อปืนซื้อกระสุน เรือไม่พร้อม กำลังพลไม่ได้ฝึก ก็ใช้งานไม่ได้เต็มประสิทธิภาพ จึงต้องเตรียมกำลังให้สมดุลระหว่าง กำลังรบ ค่าปฏิบัติการ ค่าบำรุงรักษา และการดูแลกำลังพล

๒. เรือที่มีควรมีขนาดใหญ่แค่ไหน เรือใหญ่มากราคาสูง ใช้กำลังพลมาก ค่าบำรุงรักษาสูง ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติการสูง และเป็นเป้าใหญ่ เวลาสูญเสียจะมีผลกระทบมาก เคยมีการทำวิจัยในโรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ และวิทยาลัยการทัพเรือ ว่าเรือขนาดประมาณ ๖๐๐ ตันเพียงพอกับการปฏิบัติงานในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน และเรือขนาดนี้ติดอาวุธได้เท่ากับเรือขนาดใหญ่

๓. รัศมีปฏิบัติการ และระยะเวลาการอยู่ในทะเลยาวนานแค่ไหน เป็นอีกข้อพิจารณาถึงขนาดของเรือ เราจำเป็นต้องปฏิบัติการนอกอ่าวไทยและอันดามันหรือไม่ ถ้าไม่ เรือขนาดใหญ่มากก็ไม่จำเป็น

๔. จำนวนเรือมีความจำเป็นในการครอบคลุมพื้นที่ ทั้งทะเลด้าน-

ตะวันออก (จันทบุรี - ตราด) อ่าวรูปตัว ก (อ่าวไทยตอนบน) เขตเศรษฐกิจจำเพาะทั้งอ่าวไทยและอันดามัน ชายทะเลจากประจวบฯ - สงขลา - นราธิวาส ชายทะเลด้านอันดามันจากภูเก็ต - ระนอง และจำนวนเรือจะต้องมีการสลับสับเปลี่ยนทดแทนตลอดเวลา ภารกิจเหล่านี้จำเป็นต้องปฏิบัติจริง ใช้เรือขนาดเล็ก และถ้าจำเป็นอาจติดอาวุธร้ายแรงได้

๕. การสร้างหรือซื้อทดแทนตามระยะเวลา อยู่ต่อเรือภายในประเทศ มีศักยภาพต่อเรือผิวน้ำขนาด ๑,๙๖๙ ตัน มาแล้ว (เรือตรวจการณ์ไกลฝั่ง ชุดเรือหลวงกระบี่) การสร้างเองจะช่วยให้เงินหมุนเวียนในประเทศ และถ้าจำเป็นสามารถสร้างทดแทนโดยไม่ต้องพึ่งต่างชาติ

๖. เรือดำน้ำจำเป็นหรือไม่ ราคาสูง สร้างเองไม่ได้ จะใช้ภารกิจอะไร ไทยคงไม่มีโอกาสไปโจมตีเรือลำเลียงของฝ่ายตรงข้าม เพราะเรือสินค้าเป็นของชาติมหาอำนาจทั้งนั้น ในสงครามโลกครั้งที่สองเรือดำน้ำเยอรมันที่ทันสมัยขณะนั้น ลำยังโดนจมถึง ๑,๐๖๐ ลำ การมีเรือดำน้ำน้อยลำไม่มีประโยชน์ และความลึกในอ่าวไทยจากเกาะสมุยขึ้นมาน้ำตื้นไม่เอื้อต่อการปฏิบัติการของเรือดำน้ำขนาดใหญ่ ไทยคงไม่จำเป็นต้องส่งเรือดำน้ำออกไปปฏิบัติการนอกอ่าวไทยโดยต้องเดินเรือลอยลำออกไปถึงสมุยจึงดำได้

๗. ต้องการเทคโนโลยีสูงขนาดไหน สร้างเองไม่ได้ ราคาแพงจะทดแทนอย่างไร มีของดีแต่หมดแล้วหมดเลย อาวุธพื้น ๆ อาจมีประโยชน์มากกว่า เหมือนมีดอาจจะดีกว่าปืนที่ไม่มีกระสุน

๘. เรือแต่ละประเภทมีศักยภาพต่างกัน ใช้ในภารกิจไม่เหมือนกัน บางภารกิจไทยไม่มีโอกาสทำ หรือทำไม่ได้ และไม่จำเป็นต้องทำ เช่น การยกพลขึ้นบก ก็ไม่จำเป็นต้องทุ่มงบประมาณต่อเรือประเภทนี้มาก หรือการส่งกำลังรบออกนอกประเทศ ถ้าไม่ไปโจมตีประเทศอื่นนอกอ่าวไทย ก็ไม่จำเป็นต้องมีเรือบรรทุกเครื่องบิน

๙. กำลังพลสำคัญเท่ากับอาวุธ กำลังพลที่ผ่านการฝึก มีระเบียบ

วินัย ขวัญกำลังใจดี ย่อมเหนือกว่ากำลังพลที่ขาดการดูแล ดังนั้น อย่าสรรหาอาวุธจนต้องลดการดูแลกำลังใจพล

“กองทัพเรือควรปรับเร่ปรับตนเองก่อนที่อำนาจภายนอกจะยื่นมือเข้ามาปรับให้”

เอกสารอ้างอิง :

๑.วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี

๒.Clausewitz : ON WAR

๓.The Frequency of Wars, Economic History Review. : Mark Harrison University of Warwick; University of Birmingham & Nikolaus Wolf Centre for Economic Policy Research (CEPR); Humboldt University Berlin - Department of Economics; CESifo (Center for Economic Studies and Ifo Institute); London School of Economics - Centre for Economic Performance (CEP), Date Written: March 10, 2011

๔.การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม) เพ็ญศรี ดุ๊ก. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๔

๕.ทะเลจีนใต้ : การแย่งชิงอำนาจในเอเชีย จากงานของ Bill Hayton Bill Hayton, Supalak Ganjanakhundee แปล, Nation Multimedia Group PLC. (The South China Sea: The Struggle for Power in Asia, New Haven, London, Yale University Press, 2014, 298 pp Published in 2014)